XVI.

A parcellázó hiénák jövedelmező munkája

Pár év előtt új tere nyílt a spekulálásnak, ennek neve „földuzsora.”

A spekuláció ezen irányának átkozott következménye szintén akkor fog kiderülni, ha késő lesz. A proletárságnak egy új faja fog feltámadni a csalódott kisgazdák tömeges nyomorúságából.

Ha a kisgazda a megvásárolt birtokot gazdasági jövedelmezhetőségének értéke arányában veszi meg és ha abba egy kis mérsékelt kamatú adóssággal vonul is be, ez nem volna baj, sőt ez a mozgalom a birtokmegoszlás egészséges arányát hozná létre.

De sajnos, ezt a mozgalmat is a spekuláció vette kezébe, azoknak a kis takarékpénztáraknak segítségével, a hova a jámbor vevőt beterelték és megvétették vele a birtokocskát két, háromszor magasabb áron, mint amelyet a föld gazdasági értéke képvisel. A megvétel alkalmával magas kamatú kölcsönnel megterhelték a kis ember régi és új birtokát.

Ezen eljárást főleg a bevándoroltak gyakorolják, akik a haza sorsával egy csöppet sem törődnek. Miután ezen eljárás sok ezer ember boldogtalanságát hozza létre, az előtt szemet hunyni nem lehet, sőt bűnnek rójuk fel, hogy ezen a téren is nyakunkra hagytuk nőni az idegen jövevényeket, akik kivándorlásra serkentik a gazdasági munkásokat, sőt sokféle csalafintasággal kieszelték eltávozásuk lehetőségét, jövedelmet húzván ebből is és jövedelmet húztak a szegény munkás amerikai munkájának eredményéből is.

A munkáskéz hiánya pedig, melyet ők idéztek elő, az egész gazdálkodási viszonyokat megrontotta.

Ez a szemérmetlen haszonlesés még katonai erőnket is gyengíti, mert éppen az épkézlábú katonaköteles embereket szerették kicsempészni a külföldre.

De lássunk egy előttünk lepergett eleven példát, hogy lesz az úr is, a paraszt is a hiénák közprédája.

Egy, az alföldön tartózkodó fiatal magyar mágnásnak meghalt az apja, kinek nagy kastélyát, szép parkját és jól termő birtokát egy csomó adóssággal megterhelve örökölte.

Az új birtokos, aki a Teréziánumban nevelkedett és követségeknél viselt hivatalt, házilag kezelte a birtokát, olcsó Jánosokat alkalmazva, a felügyeletet úgy gyakorolta, hogy délelőtt vadászott a felső tagon, délután az alsón.

Persze, hogy rövid idő múlva bajok merültek fel.

A hiénának az a természete, hogy messziről megérzi a dögszagot, melyet ha másként hozzá nem férhet, éjjel a földből is kikapar. Első sorban a legközelebbi mezőváros takarékpénztárát volt kénytelen fölkeresni a birtokos egy kis váltó-kölcsön felhajtása végett, de éhez három aláírás szükséges. Ez kellemetlen meglepetés, mert magaszőrű embert erre a szívességre nem akar felkérni. Nem baj! a direktor módját ejti, hogy ezt a kis szívességet megteszi két helybeli vállalkozó, az egyik csekély ¼ percentért, a másik barátságból azon ígéret kikötésével, hogy a birtokos úr idei termését csak neki adja el a folyó piaci ár mellett. Azt nem is kellene megemlíteni, hogy a két kisegítő úr bevándorolt urak voltak és az, aki a termés átvételére ígéretet nyert, persze hogy *véletlenül*, gyakran megfordult a birtokon, mindenkor fölkeresvén az urat, akinek vagyoni és életviszonyait kedves humoros tolakodással megrostálta, jó tanácsok kíséretében. Addig magyarázgatta, addig édesgette, míg lépre ment az úr, sokszori látogatója beállt börze ágensnek, ide-oda repült a vasúton, néhány apró nyereség teljesen fogollyá tette a jó urat, egyszerre megfordult a kocka, beállt a

veszteségek sorozata és elkezdődött a váltó-láz, már a hitel megvonása is kilátásba volt helyezve, de Baicesz úr ekkor is tudott tanácsolni.

Egy kis pénzes házasság és minden meg van mentve. Ezt is kijárta az ágens. Jött a menyecske, hozott sok pénzt, melyet azonnal átadtak a szép férjnek. Három hónap múlva a hozomány is elúszott a börzén. A szép férj élete tragikus véget ért. Az ágens pedig nagykereskedést nyitott a fővárosban.

A birtok birói zár alá került, a fölszerelés potom áron lett elárverezve, de úgy, hogy minden a másik zsiráló zsidó kezébe jutott. Ez kapta meg haszonbérbe a birtokot is, a jogi dolgok befejezéséig. Ez alkalommal kiderült, hogy egy birtok hirtelen való kizsarolását oly mesteri módon senki sem tudta volna oly alaposan és gyorsan megcsinálni.

Két év teliét bele, mig a birtok maga árverés alá került. Azt megvette egy fővárosi bank, mely nagy összeget követelt kifizetett tőzsde különbözetekért.

Az új tulajdonosnak nem volt szándéka a birtokot újra fölszerelni és azon gazdálkodni, áruba bocsájtotta a helybeli parasztoknak olyan becsárban, mely minden körülmények között a gazdasági jövedelem tőkéjének megfelel és hajlandó volt a vételár egy részét 6%-ra hitelezni néhány évre.

De a hiéna befolyása alapján senki sem vett egy hold földet sem, minőség szerint becsülve 80—200 frt között.

Rövid idő múlva más kézbe kerülvén a birtok, a parcellázó mester pálinka szó mellett ugyan azt a birtokot eladta 200—400 forintért ugyan azoknak, akik azelőtt bele nem mentek az olcsó vételbe. A vétel alkalmával bőven hitelezett a kisvárosi takarékpénztár 8% és egy kis mellékköltség felszámítása mellett. Ennek a takarékpénztárnak igazgatósági tagja volt ez a bérlő és parcellázó nagy mester, aki ezt az üzletet két vármegyében lendülettel és nagy eredménnyel folytatta.

Ennél a lendületes üzletnél az érdek a nagy haszon, az üzlet háborítlanul és könnyen lebonyolódik, mert a nép az által is bele ugrik a reá nézve káros műveletbe, mivel a főszolgabíró az érdekelt takarékpénztárnak szintén igazgatósági tagja, a községi jegyző pedig a vállalkozónak segítőtársa. Így érthető, hogy a felkínált olcsó vétel nem sikerülhetett, mert a zsidó elküldött egy deputációt a jegyzőhöz, aki ékesszólással lebeszélte őket a vételről, azzal végezve mondókáját, különben fáradjatok be a főszolgabíróhoz, az a nép jólétének őre, ő tudja a legjobb tanácsot adni! Hogy ott mit mondtak a népnek, azt ki lehet találni, hiszen az olcsó vételre senki sem jelentkezett.

Íme egy példa az életből merítve, mely igazolja, hogy az idegenből betolakodott zsidóság egyaránt veszedelmes úrnak és parasztnak.

XVII.

A kis mellékjövedelmek

Régi magyar közmondás ez: „Szemesnek áll a világ!”

De ennek értelme régebben az élet bonyolódott utain, úgy mint a csatatéren, más volt mint most.

Lássuk csak a mai felfogás magyarázatára a most folyó életből merített példákat.

Egy elég tekintélyes felvidéki mezővárosban gyakori volt a tűzeset.

A biztosító-társaság kárbecslőjének már állandó szobája volt az ottani szállóban, mert hetenként két-három ízben is akadt neki ott dolga.

Az idegen szemlélő azon csudálkozott, hogy az a sok tűzeset minden zaj, bűnvizsgálat, még a helybeli újság észrevételei nélkül, mintegy közönséges, megszokott, napirenden levő természetes dolog, minden izgalom nélkül történik.

Csak a helyi viszonyokat ismerő felvilágosítása tette érthetővé ezt a feltűnő dolgot.

A rossz, elhanyagolt házakat megvették az ott nem rég letelepült emberek, jól bebiztosították, Isten tudja mi okból ezek a házak sorra leégtek: azután kicsinosítva pléhtetővel ellátva, díszessé tettek a kisváros házsorait.

A helybeliek már annyi gyakorlattal bírtak, hogy tréfálózva, előre megjelölték, hol lesz a legközelebbi tűzeset.

A szándékosságot a vak is láthatta, de a legcsekélyebb bizonyítékkal azt igazolni nem lehetett, mert a divatos felfogás szerint: „Szemesnek áll a világ!”

Egy gyárnak raktára a benne levő 40.000 koronára értékelt kész gyártmánnyal együtt jan. 25-én leégett. Az épület és az állítólag tele raktár biztosítási összege minden nehézség nélkül kifizettetett, ámbár a raktárkönyv a tűzben elpusztult.

A reá következő évben, ismét január hó vége felé, a leltározás után kigyulladt és porrá égett a raktár egész béltartalmával. A biztosító társaság most már erős vizsgálatot folytatott, mert a raktárkönyv újra a tűz martalék lett. A tanuk azt vallották, hogy a raktár ilyenkor tele szokott lenni előre készített idénycikkekkel. A kár kifizettetett.

Két év múlva, ismét januárban leégett a raktár a bevallott 40.000 koronát tevő kész gyártmánnyal és a raktárkönyvvel együtt. De ez alkalommal a biztosító társaság egy oly szakértőt vitt magával a kár felvételére, aki a gyár készítményeit és annak értékét és terjedelmét jól ismerte és ekkor kisült, hogy a raktárhelyiségbe a legjobb esetben sem fér el 4000 koronánál több készítmény ama bizonyos idénycikkből. Ennyi lett kifizetve, azon kijelentéssel, hogy a társaság nem hajlandó többé a biztosítást elfogadni.

Azóta 20 évnél több lepergett, a nélkül, hogy a zsidó tulajdonos úrnál tűzeset előfordult volna.

A „Budapesti Hírlap” 1909. május 23-ik számából kiollóztuk a következő újdonságot:

„Gyújtogató uzsorás. A büntető törvényszék iktató könyvében a legsűrűbben fordul elő a Lőwinger Sámuel neve. Majdnem minden esztendőben kétszer-háromszor is iktatják ezt a nevet, a főváros egyik leghírhedtebb uzsorásának a nevét, de példátlan ravaszsága eddig még mindig kifogott a paragrafuson, mindig el tudta kerülni a büntetést, melyre pedig sokszorosan rászolgált. És segített rajta nagynevű kriminálistánk, Eötvös Károly, akinek Lőwinger évek óta a házi zsidója. Amikor egyszer a vizsgálóbíró kihallgatta s a szemére lobbantotta, hogy újra uzsorapörbe keveredett, Lőwinger cinikusan felelte:

— Mi közöm nekem hozzá? Én átadtam az ügyet Eötvös dr. úrnak, tessék a dolgot vele elintézni!

Most azonban mégis csak hurokra került Lőwinger Sámuel. Kecskeméten tartóztatták le, mert szanki birtokán ispánjával és juhászával felgyújtatta a birkaakolt, ahol körülbelül 500 darab biztosított jószág volt. A biztosító társaság ki is akarta fizetni a 8000 korona tűzkárt, de a kiküldött kárbecslőnek feltűnt, hogy az egész uradalomban semmi takarmány sincs, a véletlenségből megmaradt állatok pedig mind úgy le voltak soványodva, mintha napokig nem ettek volna. Minderről a társaság jelentést tett a hatóságoknak és a félegyházi csendőrség megindította a vizsgálatot. Nyomban kiderült, hogy itt csak szándékos gyújtogatásról lehet szó. Kitudódott ugyanis, hogy Lőwinger uradalmán a télen, amikor az idén úgy is nagyon drága volt a takarmány, a jószágot állandóan éheztették. Így nagyon leromlott a jószág és valószínűnek látszik, hogy Lőwinger bűnös módon akart a tönkre ment állatokon nyerészkedni. A nyomozás alapján a csendőrség letartóztatta és a kecskeméti ügyészség fogházába szállította Berecz Károly juhászt, akit a gyújtogatás közvetlen elkövetésével gyanúsítottak. Berecz

a kecskeméti fogházban rögtön vallott. Beismerte, hogy ő gyújtotta föl a birkaakolt, még pedig Molnár Sámuel ispán biztatására, aki ezért száz koronát ígért neki. A kecskeméti ügyészség letartóztatta Molnár Sámuel ispánt, aki eleinte tagadott mindent, de később megtört és bevallotta, hogy Lőwinger utasítására cselekedett, aki megígérte, ha a gyújtogatás sikerül, kiadja két évi hátralékos bérét. E vallomásra Lőwingert is letartóztatták. Lőwinger ismert alakja volt a fővárosnak s gyakran megjelent az Eötvös-asztalnál az Abbázia-kávéházban. Eötvös Károlynak évek óta bennfentes házi zsidója volt. Állandó összeköttetést tartott Csávolszky Lajossal, akinek gyakran pénzt szerzett."

Erre azt fogják válaszolni, hogy kereszténveket is elfogtak, mert gyújtogattak. Ez igaz, de alig tudunk más esetet, mint legműveletlenebb ember bosszúállását vagy mániatikusok esetét, de haszonlesésből ilyen alig történt.

A város előkelő helyén van egy kis bolt, mondjuk egy céggel ellátott posztókereskedés, bent a boltban alig látni árucikket, ha egy vevő betéved, kelletlen fogadásban részesül, nem is talál olyan cikket, amit keres. Csodálkozik a szemlélő, hogy lehet megélni ilyen boltból, melynek nincs se portékája, se forgalma.

Pedig ez a boltos háztartására elkölt évenként 20.000 koronát, mellékjövedelméből.

A nyíltan fenntartott rossz üzlet az adókivetés kis méretének elérésére szolgál alapul, a főüzlet benne a pénzuzsora, mely évenkint sok százezer koronát forgat. Idegen emberrel a boltos szóba sem áll, az ő közvetítői hozzák neki a váltókat. A megsarcoltak serege nem is ismeri azokat, akik megadózás nélkül szedik tőlük a nagykamatú jövedelmet.

Egy sereg előkészítő élt a bizonyítvány gyártásból, a bűnszerzők nevei a Manók, Árminok és Dolfik igazolják a mai felfogását annak a szállóigének, hogy: szemesnek áll a világ!

A jövedelem eltagadása, az adó alóli kibúvásnak ismert módszere ránehezedett azokra, akik ezt nem tették. Midőn az állam az osztó igazság kedvéért, törvény útján próbált ezen a bajon segíteni, erős harcot vívtak ez ellen Sándor Pálék a képviselőházban, beigazolván azt, hogy ők ott a faj érdekét szolgálják.

XVIII.

A zsidó iskola és annak hatása

Egy falusi vendéglő régi, rozzant épületét kellett egykor megtekinteni.

Leszögezzük a szomorú érzést, melyet az ott látottak bennünk felébresztettek.

Egy téglával burkolt folyosóra lépve, józan fejjel, a hiányzó téglák mélyedéseit alig bírtuk kerülgetni, hogy testi épséggel benyithassunk az ivóba, melynek hátulsó részében volt a léckorlátokkal elzárt söntés. Ez az emberi ragadozók pókhálója, benne mozog ide-oda a félelmes kinézésű ragadozó, akinek alázatos, édeskés mosolya nekünk szólt, de feltűnően ellentétes szemének veszedelmet jósló, minden pillanatban változó villogása, mely bizalmasan hunyorított, ha felénk fordult, de vért szomjazott, ha az ivóba elhelyezkedett áldozatok viselkedését kéjesen mérlegelte. Azok a nyomorult áldozatok ott fetrengtek öntudatlan állapotban, az ivónak régen felszaporodott piszkában, ocsmány beszédet folytatva rekedt, fülsértő, állatias hangon: de hogy teljes legyen az élvezetek sora, kijutott a szagból is, mely leírhatatlan keveréke a penész, fokhagyma, pálinka s ki tudja miféle más anyagok rothadásából

származott gázok szédítő keverékéből, melyet egy köznap délelőttjén volt alkalmunk láthatni, oly időben, mely a külső munkára igen alkalmas volt.

A csapszék másik ajtaja félig nyitva állt azért, hogy ha a ketrecben leskelődő pókot az épület más részében, a szatócs boltba hívta nemes foglalkozása, az áldozatok ne legyenek felügyelet nélkül.

Az épület átnézése lévén feladatunk, természetes, hogy először is a csapszékből a félig nyitott ajtón áthaladtunk a szomszéd szobába, melyben nem kis meglepetésünkre zsidó iskolát találtunk, benne egy fiatal tanítót és 14 zsidó gyermeket, fiúkat és leánykákat vegyest.

A piszok, a szagok változatlan élvezete mellett, amennyire megengedte a kint mulatók krákogása, megnéztük mit tanulnak, hogy írnak, hogy számolnak a gyermekek. Az írás zsidó ákum-bákum volt, más írás nem volt található; kérdeztük a tanítót magyarul, kik ezek a gyermekek és mit tanulnak? Tanulnak-e magyarul? Német zsargon választ kaptunk: Ich spreche nur Deutsch, Also lernen dieser Kinder nicht die hiesige Landessprache? Das ist nicht nothwendig! De erre már nagyon siettünk kifelé, mert ez a felelet még utálatosabb volt a bent látott, hallott, szagolt piszoknál.

Megjegyzendő, hogy a piszokban működő tanítónak (bócher) több jövedelme volt, mint abban az időben, amidőn ott jártunk, a helybeli elemi iskola képzett tanítójának. De ebbe az iskolába zsidó gyermek nem járt tanulni.

Mit várhatunk olyan neveléstől, mely a csapszék területén leli tápláló talaját, ahol a szomszéd szoba áldozataira kell a tanítványoknak vigyázni, hol a pálinka és uzsora nyomorult áldozatainak megfigyelése a tanuló teremnek egyik kötelező mellékfoglalkozását képezi. Ilyen a falusi zsidó iskola.

Ilyen a kegyetlenség nevelő intézete. Lágy szívű felebarát ebből nem válik ki, de jó hazafi sem, mert tagadhatlan, erős és tartós befolyással van a tanítónak az a bátran kimondott szava: „Ungarisch zu lernen ist nicht nothwendig!”

Innen van, hogy a kegyetlenségig gyakorolt önzés a zsidóság nagy része között oly széles rétegben van elterjedve.

Az anyagias érzék túlsúlya ebből a piszokból kel ki, életszükséggé növi ki magát, minden gondolatot, minden tettet az anyag irányit, ennek a szolgálatában cselekedni okosság, sőt dicséretre méltó erkölcs.

Íme ilyen a nevelés! Az erkölcsi érzék magva vele születik az emberrel, benne van a vademberben is; ha a körülmények alkalmasak, a jó irányban fejlődhetik. Ellenben az anyagi irány túltengésében ezen irány folytonos izgatása elfojtja az erkölcsi fejlődést.

Így nevelkednek olyan emberek, akik a civilizációnak csak a köntösét viselik, de tényleg olyanok, mint a birkanyájba keveredett farkasok. De miután minden ember a tökéletesítésre alkalmas, az államnak az a kötelessége, hogy a káros ősállapotot ne tűrje, hanem a lakosság minden rétegét kivétel nélkül a civilizáció útjára szorítsa, mert ott ismerheti fel az erkölcsi alapot, mellyel nemcsak önmagának, de a társadalomnak is hasznos egyede lesz.

Sőt még akkor is, elég sajnosan kell tapasztalnunk, hogy az intelligenciának soká kell együtt haladni az erkölcsi iránnyal, míg köztük a természetes harmónia kialakul és gyökeret ver a jóság. Ennek a végcélnak elérése előtt szomorkodva látjuk, hogy az intelligencia is elragadtatik néha az igazi úttól és ez a két erő is soká küzd egymással.

Nézzük csak, hogy viselkednek az önző iskolából kikerült ifjoncok az egyetemen, a nemzet évszázados kath. intézményén, mely a jövevények előtt úri módon gyakorolván a vendégjogot, külön áldozatok nélkül kitárta kapuit az olvasatlanul megjelent zsidó ifjak előtt, akik hálából a kereszt kitiltását követelték, a keresztény erkölcsösség egész világon megsüvegelt jelvénye ellen törve, bepiszkolták magukat, megsértve a civilizáció tanyáján az emberi érzés legszebbikét, a vendégjogot, melyet még a vadak is tiszteletben tartanak.

Talán hasonló tapasztalat vezette rá az orosz kormányt egy rendszabályra, mely szerint az egyetemen csak bizonyos meghatározott számú zsidónak enged helyet.

A tapasztalt hibák nagysága és azok őszinte feltárása szükségképen átalakulást szül. Az erkölcsi és szociális igazságoknak végre be kell hatolni a társadalom nagyobb rétegébe, a csira ott felpattan és virágos mezővé változtatja azt a földet, melyen azelőtt csak dudva nőtt.

Azért kell az iskolákat államosítani, mert nevelni kell elsőbb olyan generációt, mely a rászakadt bajok eltűrésében bátorságot, — a vágyakban mérsékletet tanul, — mely az erkölcsi alapot megérti. Ez a kulcsa annak, mely az elmaradt embereket képessé teszi a haladásra és nevel olyan társadalmi réteget, melyek szokásait a szellemi és erkölcsi irányok uralják, ahol az igazságot pártatlanul kezelik, ahol a gyenge védelmet talál az erősebb túltengése ellen, ahol a vélemények tisztelete megerősíti a szabadság tiszta érzetét, ahol kevesebb lesz a szegénység boldogtalansága és a gazdagok elégedetlensége.

Egy elromlott társadalmi réteg megjavítása kétségen kívül kötelező és szigorú iskolai törvényeket követel.

Csak a helyes nevelés javíthatja meg az embereket, annak ellenkezője veszélyt hoz arra is, akit az elvadult emberrel a balsors összehozott, azért szükséges a káros hajlamokat csirájukban megsemmisíteni a gyermeknevelés állami felügyelete alatt. Ha ezen rendszabályok következtében a javulás bekövetkezett, az ember észre sem veszi a törvény szigorát, mert az őtet már nem érinti.

Ezen a színvonalon kiképződik azután a felebaráti szeretet, mely minden társadalmi réteget egyesit talán a távol jövőben.

De még sincs okunk elcsüggedni, mert már is észrevehető az emberi társadalom átváltozása. Úgy látszik, mintha közvetlen azon időpont elé érkeznénk, melyben gyorsabb lépésekkel közeledne az emberiség a haladás útjához, melyhez oda érve, annak többsége erre az útra fog örömmel rátérni, mely az erkölcsi élet virágos mezejére vezet, ahol megszabadul az emberiség eredendő bűnétől, amidőn az igazat fel tudja ismerni.